

ΔΥΟ ΕΓΚΩΜΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΔΕΚΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Περὶ τῶν συγγραφέων τῶν κατωτέρω ἐγκωμίων, τοῦ Θεοδώρου Παλλαδᾶ, πρωτοπαπᾶ καὶ ἱεροκήρυκος ἐν Κρήτῃ, καθὼς καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ του Γερασίμου Παλλαδᾶ, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ἡσυχολήθησαν πολλοί, προσφάτως δὲ ἔγραψε περὶ αὐτῶν ὁ κ. Ν. Β. Τωμαδάκης¹. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ἐνταῦθα δημοσιευμένων κειμένων, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Θεοδώρου Παλλαδᾶ, διεσώθη εἰς τὸν κώδικα 1592, 12 τῆς μονῆς Καρακάλλου, τοῦ 17. αἰῶνος, περιέχοντα καὶ ἄλλο κείμενον συνδεόμενον πρὸς τὴν Κρήτην², ἐκδίδεται δὲ ἐδῶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου γενομένου χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς Ἀρχιμανδρίτου Παύλου. Τὸ ἐγκώμιον σύγκειται ἐκ δύο μερῶν εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ὁποίων γίνεται διεξοδικὴ θεολογικὴ ἀνάπτυξις περὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ «μάρτυρος» καὶ τοῦ «μαρτυρίου» κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀντίληψιν. Τὸ μέρος αὐτὸ παρουσιάζει ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον λόγῳ τῶν ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ ἀπὸ τὴν συμβολικὴν ἔρμηνηϊαν ἀντιλουμένων ἐπιχειρημάτων, παρελείφθη ὅμως ἐδῶ λόγῳ τῆς ἐκτάσεώς του, μεγαλυτέρας τοῦ εἰς τοὺς Ἁγίους Δέκα ἀναφερομένου δευτέρου μέρους³. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἀπεκατέστησα σιωπηρῶς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὴν στίξιν.

Τὸ δεύτερον κείμενον, τὸ ἐγκώμιον τοῦ Γερασίμου Παλλαδᾶ, διεσώθη εἰς τὸν κώδικα 374, 30 τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, τοῦ 18. αἰῶνος⁴, ἀποτελούμενον ἀπὸ διαφόρους λόγους θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἅπαντας, ἐκδίδεται δὲ ἐδῶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου γενομένου χάριν τῶν «Κρητικῶν Χρονικῶν» ὑπὸ τῆς καθηγητικῆς τοῦ Ἀρσακείου Ἀθηνῶν δ. Σοφίας Δοανίδου. Τὸ κείμενον ἐκδίδεται ἐνταῦθα ὀλόκληρον, διορθουμένων σιωπηρῶς τῶν ὀρθογραφικῶν λαθῶν καὶ τῆς στίξεως.

Ἐκφράζω καὶ ἀπὸ ἐδῶ τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου καὶ εἰς τὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην Παῦλον καὶ εἰς τὴν καθηγήτρ. δ. Σοφίαν Δοανίδου, διὰ τὴν εὐγενῆ προθυμίαν των εἰς τὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου.
BOSTON UNIVERSITY

Π. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ

¹) «Κρητικὰ Χρονικά» Γ, 1949, 179-203.

²) Λ ἄ μ π ρ ο υ Σ π., Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἑλληνικῶν κωδίκων, 1895, II, 139. Ὅγδοον κείμενον εἰς τὸν κώδικα αὐτὸν εἶναι : «Μεγαλυνᾶρια ψαλλόμενα εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Γεώργιον, ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ κῆρ Ἀντώνη τοῦ Καροφύλλη ἐκ τῆς Κυδωνίας».

³) Τὸ πλήρες κείμενον κατέθεσα εἰς τὴν βιβλιοθ. τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου.

⁴) Σ α κ ε λ ί ω ν ο ς Ἴ., Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, 1892, 64.

Α'.

ΛΟΓΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΙΕΡΕΩΣ ΠΑΛΛΑΔΑ, ΡΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΝ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΔΕΚΑ
ΜΑΡΤΥΡΩΝ. ,αχλγ.

510 «Μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶ-
μα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι»¹.

1. Ἐρωτᾷς, ὦ Χριστιανέ, ποῖοι εἶναι προωρισμένοι νὰ ἔλθω-
σιν εἰς τὴν μακαριότητα. Ἴδὲ ποίους μισεῖ ὁ κόσμος, ποῖοι ἔχουσι
θλίψεις καὶ πειρασμοὺς καὶ τοῦτοι εἶναι προωρισμένοι καὶ διαλεγμένοι
νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν μακαριότητα. Ἄν εἶναι ἡ ἀλήθεια, μαρτυροῦν το ἡ
αὐτοαλήθεια ὁ Χριστός. «Ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ
κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος»², ἤγουν
ἡ ἀφορμὴ ὅπου ὁ κόσμος σᾶς μισᾷ καὶ διώκει σας εἶναι διὰτὶ ἐγὼ
σᾶς ἐδιάλεξα ἐκ τοῦ κόσμου. Δοιπὸν οἱ μισοῦμενοι εἶναι οἱ διαλεγμέ-
νοι ἀπὸ τὸν Δεσπότην Χριστὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν μακαριότητα καὶ
διὰ τοῦτο, ὡσὰν διαλεγμένους καὶ ξένους ἀπὸ τὸν κόσμον, τοὺς μισᾷ
ὁ κόσμος. «Ἐἶ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ
ἴδιον ἐφίλει· νῦν δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὶέ,
511 διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος»³, | μὰ ὡς καθὼς ἐγὼ,
διὰτὶ δὲν ἤμουν ἀπὸ τὸν κόσμον, με ἐδίωξεν ὁ κόσμος, τέτοιας λογῆς
καὶ εὐσᾶς ἐπειδὴ δὲν εἶσθε ἀπὸ λόγον του, σᾶς θέλει διώξῃ : «εἰ ἐμὲ
ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν»⁴. Ἄλλὰ τάχα, ἄς σᾶς
διώξῃ καὶ σᾶς μισήσῃ, ἄς σᾶς τιμωρήσῃ καὶ νὰ σᾶς δώσῃ θανάτους,
τάχα βλάπτει σας εἰς τὴν ψυχὴν; Ὅχι, «μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ
τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ
δυναμένων ἀποκτεῖναι»⁵. Μὴ φοβεῖσθε τὸν κόσμον καὶ
τοὺς τυράννους, διὰτὶ ἀπίνης καὶ νὰ δίδωσι θανάτους εἰς τὰ κορμιά,
τόσον λείπει νὰ μὴ τοὺς βλάπτωσιν, ὅσον μάλιστα τοὺς δοξάζουσι πε-
ρισσότερον. Καὶ τάχα δὲν μᾶς τὸ μαρτυροῦσιν οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρ-
τυρες; τοὺς ὁποίους ἂν καλὰ καὶ ὁ κόσμος τοὺς ἐμίσησε καὶ οἱ τυράν-
νοι τοὺς ἐμαρτυρήσασιν, με ὄλον ἐτοῦτο δὲν τοὺς ἐβλάψασιν, ἀλλὰ μάλι-
στα τοὺς ἐδοξάσασιν. Καθὼς θεωροῦμεν ὅλος ὁ κόσμος τοὺς δοξάζει,

¹) Ματθ. ι' 28.

²) Ἰωάνν. ιε' 28.

³) αὐτόθι.

⁴) Ἰωάνν. ιε' 20.

⁵) ἐνθα ἄν.

καὶ μάλιστα ἡ περιφημὸς Κρήτη, καθὼς ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία ψάλλει· «Κρήτη προεορτάζει σήμερον Χριστοῦ τὰ γενέθλια διὰ τῶν | ἁθλοφόρων»⁶. Δοιπὸν καὶ ἡμεῖς 512
 χρεωστοῦμεν δόξαν τῶν μαρτύρων, ὡσὰν ὁποῦ αὐτοὶ εἶναι αἰτία καὶ ἀπορρομή καὶ ὄλος ὁ κόσμος ἡμᾶς εὐδαιμονίζει, τίμι τρόπῳ προσέχετε

2. Προτοῦ νὰ κατέβῃ ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν, μόνον νὰ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς, ἐπερίσσειεν ὁ οὐρανὸς τὴν γῆν κατὰ τὴν ἀξίαν, μὰ, ὡσὰν ὁ Θεὸς ἐκατέβῃ κάτω εἰς τὴν γῆν, ἐπερίσσειεν ἡ γῆ πάλιν τὸν οὐρανόν, ἢ, διὰ νὰ εἶπω καλλίτερον, ὁ οὐρανὸς ἐγίνηκε γῆ καὶ ἡ γῆ οὐρανός· ὅπου γὰρ | βασιλέως παρουσία ἐκεῖ τάξεις παραγίνεται, διὰ τοῦτο καὶ 534
 ὁ οὐρανὸς εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἐβγαλεν ἕνα ἄστρον ὀδηγοῦν τοὺς Μάγους ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἡ γῆ δέκα ἀστέρας, σωστὸν ἀριθμόν. Δέκα Μάρτυρας εἰς δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴν Κρήτην, ὀδηγοῦντας ὄλον τὸν κόσμον εἰς δόξαν Χριστοῦ, καὶ ξεχωριστὰ ἡμᾶς τοὺς Κρητὰς τοὺς συμπατριώτας. Ποῦ νὰ μᾶς φέρουσιν ; Εἰς τὴν Βηθλεέμ, νὰ ἔλθωμεν νὰ προσκυνήσωμεν, βρέφος ἐσπαργαωμένον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἡμεῖς οἱ Κρητῆς νὰ ἔλθωμεν πλέα πρῶτα παρὰ ἄλλον γένος, ὡσὰν ὁποῦ οἱ ὀδηγοῦντες εἶναι Κρητῆς· διὰ τοῦτο ὄλος ὁ κόσμος ψάλλει καὶ βοᾷ· «Κρήτη προεορτάζει σήμερον Χριστοῦ τὰ γενέθλια διὰ τῶν | ἁθλοφόρων»⁷. Διὰ 535
 τοὺς μάρτυρας ὅπου ἡ Κρήτη ἔχει, αὕτη προπαίρνει τὴν προσκύνησιν τοῦ Χριστοῦ, διατὶ αὕτη προεορτάζει, διότι μηδεμία πόλις, μηδεμία χώρα, μηδὲν γένος περισσεύει τὴν Κρήτην σιμὰ εἰς τὴν ἀγάπην ποῦ ἔχει εἰς τοῦτο τὸ παιδίον ὅπου γεννᾶται, διὰ τοῦτο καὶ αὕτη προεορτάζει. Ὅτιαν ἔρχεται ἕνας βασιλεὺς εἰς ἐκείνους ὅπου | ἔχει περισσοτέρον ἀγάπην, εἰς ἐκείνους προέρχεται πλέα πρῶτον, διὰ τοῦτο καὶ 535
 ἐκείνη ἡ θυγατέρα τοῦ Ἰεφθάε,⁸ ὁπόταν ἤκουσε πῶς ἤρχετον νικητής, ἐπροῆλθεν αὕτη ἀπὸ ἄλλον κανένα. Τέτοιαι λογῆς προέρχεται ἡ Κρήτη εἰς προσκύνησιν τοῦ παιδίου, διατὶ περισσεύει ἡ ἀγάπη καὶ τῆς δείχνει τὴν ἀγάπην τὴν μεγάλην, τὸ δῶρον ὅπου κανισκεύει τὸ παιδίον. Δέκα μάρτυρας, δέκα πληγωμένους, δέκα ἀποθασμένους, διατὶ καὶ ὁ ἐρχομὸς τοῦ παιδίου δὲν ἦταν ἄλλος παρὰ νὰ πάρῃ θάνατον διὰ τὴν ἀγάπην τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης. Δὲν ἠθέλησεν ἡ Κρήτη νὰ φανῇ πῶς δὲν λυπᾶται τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, μὰ διαλέγει δέκα τελείους

⁶) Δοξασιτικὸν Ἐσπερινοῦ κγ' Δεκεμβρίου, ποίημα Κυπριανοῦ.

⁷) Ἐνθ' ἀν.

⁸) Κριτ. ιβ' 34.

ἄνδρας, σοιστὸν καρίσκι, καὶ φέρει τοὺς μάρτυρας θανατωμένους διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ.

3. Καὶ πῶς ὁ δέκατος ἀριθμὸς φανεροῦναι τὴν τελείαν ἀγάπην, τοῦτο εἶναι φανερόν, διατι ὁ Θεὸς διὰ τὰ δείγμα πῶς εἶναι ἀγάπη καὶ φιλόανθρωπος, εἰς τὴν κορώνα του ἔχει τοῦτον τὸν ἀριθμὸν τὸν δέκατον, ἤγουν τὸ ὄνομά του ἐκεῖνο τὸ τετραγράμματον, ὅπου λέγεται Γε-
 536 χωβὰ ἑβραϊκά, | ἀρχίζει ἀπὸ τὸ γιὸδ, ἀπὸ τὸ ἰῶτα, ὅπου ἔχει τὸν δέκατον ἀριθμὸν. Καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τὰ δείγμα τὴν ἀγάπην αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸ ὄνομά του, ὅπου ὠνομάσθη καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἀπὸ τὸ ἰῶτα ἀρχίζει, Ἰησοῦς, ὅπου εὔρε τὸν δέκατον ἀριθμὸν. Καὶ τὸν μακάριον Νῶ ε⁹, διατι ἦταν δέκατος ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, τὸν ἐφύλαξεν. Καὶ τὸν Ἀβραάμ¹⁰, διατι ἦτον δέκατος ἀπὸ τοῦ Νῶε, ἐσυνέκτισε μετ' ἐκεῖνον. Καὶ ἐκείνων τῶν Σοδομιτῶν ἔταξεν ὁ Θεὸς ἐὰν ἔχουσι ἰ' δίκαιοι¹¹ γὰ τοὺς συμπαθήσῃ. Καὶ τὸν δέκατον ἀριθμὸν τὸν ἐμπύριον, διατι εἶναι δέκατος, τὸν ἀφῆκεν ἀκίνητον καὶ ἤρομον. Καὶ ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἀνθρώπων γὰ μετροῦς τὰ ἐννέα τάγματα τῶν Ἀγγέλων, γὰ ἔλθῃς ἕως εἰς τὰ Σεραφεῖμ, τὸν δέκατον ἀριθμὸν εὐδοίσκεῖς· καὶ αὐτὰ ἐμπνέοντα μεγάλην ἀγάπην εὐδοίσκομεν. Καὶ πάλιν ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ Σεραφεῖμ γὰ ἐρχώμεθα εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν δέκατον ἀριθμὸν εὐδοίσκομεν. Καὶ τὸν ἄνθρωπον σημείον τῆς μεγάλης ἀγά-
 537 πης τοῦ Θεοῦ εὐδοίσκομεν. Διὰ τοῦτο, ὡσὰν ὅπου | ὁ ἰο¹² ἀριθμὸς σημαδεύει ἀγάπην, ἐπρόσταξε καὶ δέκατα ἀπὸ ἡμῶς γὰ τοῦ φέρωμεν, διὰ τὰ δείχεται ἡ μεγάλη ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν. Καθὼς καὶ ἡ Κορήτη, διὰ τὰ δείξῃ τὴν μεγάλην ἀγάπην, δέκα Μάρτυρας ἔφερε. Καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰακώβ, τὸν Ἡσαῦ¹² τὸν ἀδελφόν του θέλοντας γὰ τοτε καλωσυνέγγῃ, γὰ τὸν ἀγαπήσῃ, ἐπειμὲ του καρίσκι, ἀριθμητὰ τὰ δῶρα εἰς τὸν ἰ' ἀριθμὸν. Διατι φυσικὰ ὁ δέκατος ἀριθμὸς ἠθέλησεν ὁ Θεὸς γὰ παύη ὁργὴν καὶ μάνια. Αἰπὸν, ὃ Κορήτη, χαίρου σήμερον διατι καθὼς ὁ Θεὸς ἔδωκε σημάδι τὴν Ἰοῖν τὴν Κεραζῶνα¹³ γὰ μὴ κάμη κατακλυσιμὸν εἰς ὅλην τὴν γῆν, τέτοιας λογῆς ξεχωριστὰ σοῦ ἔδωκε ἐσένα τὸν δέκατον ἀριθμὸν τῆς εἰρήνης· τοῦ ἀγάπης του· καὶ δὲν φοβᾶται γὰ καταποτισθῆς ποτέ, δὲν φοβᾶσαι ποτέ γὰ φθορῆς ὅλως διόλου ἀπὸ ὁργὴν Θεοῦ, διατι ἔχεις τὸν δέκατον ἀριθμὸν ἰ', τοὺς δέκα λέγω μάρτυρας, ὅπου καλωσυνεύουν τὸν Θεόν. Μόνον φώναζε καὶ κράζε,

⁹) Γεν. κεφ. ε'.

¹⁰) Γεν. κεφ. ια'.

¹¹) Γεν. ιη' 32.

¹²) Γεν. λβ' 13 ἔξ.

¹³) Γεν. θ' 13 ἔξ.

«Ἅγιοι δέκα» ὅποια ὥρα ἔχεις ἀπὸ Θεοῦ πόλεμον, | κρᾶζε καὶ φώναζε 538
 τοῦτον τὸν ἀριθμὸν καὶ εὐθὺς ἐκαλοσυνεύσασι τὸν Θεόν. Τοῦτο κάνει ἡ
 Κρήτη, ὡσὼν τὴν Σεπφώρα¹⁴, εἶδεν ἓνα Ἄγγελον καὶ ἐκατέβαινε
 νὰ θανατώσῃ τὸ παιδίον τῆς καὶ εὐθὺς περιτομᾷ τὸ παιδίον καὶ κα-
 λωσυνεύει τὸν Ἄγγελον. Καὶ ἡ Κρήτη, ἂν ἴδῃ ὄργητα καὶ μάνιτα
 Θεοῦ, παρευθὺς νὰ φέρῃ τὰ αἵματα τῶν Δέκα παίδων, νὰ κρᾶξῃ τοὺς
 Ἅγίους Δέκα, εὐθὺς καλωσυνεύει τὸν Θεόν.

4. Ἦτον ἡ ἀγάπη τῶν μαρτύρων μεγάλη εἰς τὸν Χριστόν, γαῖ-
 σκε, δείχνει τὸ μαρτύριόν τους. Εἰς τὸν καιρὸν ὅπου οἱ Ἅγιοι Δέκα
 ἐμαρτύρησαν εἰς τὴν Κρήτην, ὁ βασιλεὺς Λέκιος ἐβασίλευε τὰ σκῆπτρα,
 καὶ ἐδῶ ἀντίπατος Κρήτης Λέκιος. Οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες ἐμαρ-
 τύρησαν διὰ νὰ βεβαιωῆται ὁ ἀριθμὸς καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς. Ἐΐχασι
 διαλαλημὸν καμωμένον εἰς ὅλην τὴν ἐξουσίαν τοῦ Δεκίου Βασιλέως
 Χριστιανός τις νὰ μὴ εἶναι· εἰ δὲ καὶ ἤθελεν εἶσθαι, νὰ ἀρῆται τὸν
 Χριστόν, νὰ προσκυνᾷ τὰ εἰδωλα· καὶ ἂν ἤθελε παρακούσει | εἰς τὸ 539
 βασιλικὸν πρόσταγμα, παρευθὺς νὰ παίρῃ μαρτύρια, βασιανιστήρια
 καὶ θάνατον. Ὡσὼν ἐγροίκασαν οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες τέτοιας λο-
 γῆς μισητὸν πρόσταγμα, παρευθὺς ζήλω θείῳ πυροπολούμενοι, εἴπα-
 σιν ἀλλήλοις των· μὴ ἀρῆθῶμεν ἡμεῖς οἱ Δέκα τὴν πίστιν τὴν ἀμώ-
 μητον, ἀλλὰ νὰ σταθῶμεν σιερεοί, νὰ μὴ φοβηθῶμεν πρόσκαιρα βά-
 σανα, νὰ κηρύξωμεν τὸν Δεσπότην μας Χριστόν, Θεὸν ἀληθινόν, ὅπου
 ἔχουσε τὸ αἷμα τοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἐκ τῆς
 πλάνης, νὰ μᾶς δώσῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ Βασιλείαν του. Ἄς
 στερεωθοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ τὸ ἀρῆθῶμεν, ἀλλὰ νὰ χύσωμεν τὸ
 αἷμα τὸ ἰδικόν μας δι' αὐτόν, νὰ μᾶς ἀξιώσῃ τῆς αἰωνίου του ζωῆς.
 Ἄρῃσε καὶ τῶν Δέκα ἡ βουλή αὕτη λέγοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὅσα
 βάσανα ἂν μᾶς κάνουνσι, δὲν ἀρνούμεσθεν Χριστόν τὸν Δεσπότην μας
 καὶ Βασιλέα πώποτε. Ἄν μᾶς δώσουν χιλίους θανάτους, ἂν καὶ τὰ
 κορμιά μας κατακόψουν τμήματα μύριαι.

5. | Ἦσαν δὲ ἀπὸ πολλὰ μέρη τῆς Κρήτης. Ὁ ἓνας ἀπὸ τὸ ἓνα μέ- 540
 ρος καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὸ ἄλλο· μὰ ξεχωριστὰ οἱ πέντε ἀπὸ τὴν περιβόητον
 Μητροπόλιν καὶ θαναταστὴν χώραν ἐκείνην Γορτύνην, ὅπου εὐρίσκειται
 εἰς τὴν μέσην τῆς Κρήτης, σημαδευμένη εἰς ὀλίγους τοίχους ὡσὼν λεί-
 ψανα, τὴν ὅποιαν βέβαια κατέχοντας πᾶσα ἓνας, ἐκείνην τὴν δόξαν
 τῆς μεγάλης σκέπτωτας χώρας ἐκείνης, καὶ τώρα εἰς μικρὰ σημάδι
 νὰ φαίνεται, δὲν ἤθελε θαυμάσει λιγώτερον, ὅσον ἐθαύμασεν ὁ ἅγιος
 Σιωῆς θωρώντας εἰς ὀλίγα κόκκαλα νὰ σημαδεύεται ὁ μέγας ἐκεῖνος

¹⁴) Ἐξ. δ' 24 ἐξ.

Ἄλέξανδρος. Ἀπ' αὐτὴν λοιπὸν τὴν χώραν ἦσαν οἱ πέντε μάρτυρες. Οἱ ἄλλοι Ἅγιοι πέντε ἀπὸ ἄλλους διαφόρους τόπους τῆς Κρήτης. Ἀπὸ τὴν Κνωσσὸν Ζωτικός, ἀπὸ τὸ Ἐπίρειον (Πίνορμον) Ἀγαθόπους, ἀπὸ τὴν Κυδωνίαν (Χανία) Βασιλείδης, καὶ ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον Εὐαρέστης καὶ Πόμπιος. Οἱ ὁποῖοι τοῦτοι ἔστρωτας νὰ γροικήσουσι τὸ βασιλικὸν πρό | σταγμα, νὰ προστάσῃ νὰ ἀροῦνται τὸν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ προσκυνῶσι τὰ εἰδῶλα, ὅλοι μὲ θεϊκὴν ἀγάπην κινουῦσι καὶ ἔρχονται ἔμπροσθεν εἰς τὸν Δέκιον, Ἀνθύπατον, Γενεράλην τῆς Κρήτης, καὶ ἔστρωτας νὰ παρασταθοῦσιν ἔμπροστὰ καὶ οἱ Δέκα Μάρτυρες ὡμολογήσασιν Χριστὸν ἑσταυρωμένον τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Ὁ ὁποῖος (τύραννος) προστάσσει νὰ δοθῶσιν εἰς τὸ πλῆθος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἤθελε φανῆ πλεῦ τιμωρητικὸς εἰς τοὺς Μάρτυρας, νὰ παίρῃ ἀπὸ τὸν Ἀρένην περισσότερα χαρίσματα. Αὐτοὺς λοιπὸν παίρνοντάς τους οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ἐξουσίαν τους ἐπληγῶναι, ἐτιμωροῦσαν τοὺς Ἅγίους καὶ τοὺς ἐπεριτριγύριζαν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων ἢ νὰ θυσιάσουσι ἢ νὰ τιμωροῦνται, ἐμπαιζόμενοι καὶ διωκόμενοι καὶ βασανιζόμενοι τριάντα ἡμέρας ἀπ' ἐκεῖνος τοὺς ἀπίστους καὶ συρόμενοι εἰς ταῖς κοπραῖς, δερνόμενοι, παιζόμενοι, εἰς τύπον τῶν τριάντα χρόνων τῆς ζωῆς ὅπου ὁ Χριστὸς ἔζησεν εἰς τὸν κόσμον.

6. Ἄλλὰ μαθαίνοντας ὁ Δέκιος πῶς ὄχι μόνον δὲν ἐμετασάλευσαν ἀπὸ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, | ἀλλὰ μάλιστα ἐβεβαιώονταν περισσότερον μὲ τὰ μαρτύρια, προστάσσει καὶ τοὺς φέρονουσιν ἔμπροστὰ του, καὶ ἐπειδὴ εἶχον τὸ φρόνημα καὶ τὸν λογισμὸν ἀμετασάλευτον, ἂν καλὰ καὶ νὰ ἐδέρονταν καὶ νὰ ἐλιθοβολοῦνταν καὶ νὰ ἐκολαρίζονταν καὶ νὰ ἐπίυονταν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ νὰ ἐσύρονταν εἰς τὰ κόπρια, ἔμειναν σιερεοὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ Χριστοῦ, τιμωρηθέντες καὶ στρεβλωθέντες καὶ μὲ ἄλλα βασανιστήρια, λέγοντες, «δὲν ἀροῦμεθα Χριστὸν τὸν Θεὸν ποτέ». Τότες μὲ φοβερὸν ὀφθαλμῶν ὁ Κριτὴς τύραννος θεωρῶντας τοὺς Ἅγίους, ἔλεγε ταῦτα τὰ λόγια: «Ἄνδρες Κρηταί, ἐσεῖς ἀφήκετε τοὺς μεγάλους θεοὺς καὶ προσκυνᾶτε ἕνα Χριστὸν ἑσταυρωμένον, τὸν ὁποῖον οἱ Ἑβραῖοι τὸν ἐσταύρωσαν, ἀλλὰ ἀκούσατέ μου: νὰ προσκυνήσετε τοὺς μεγάλους θεοὺς, νὰ σᾶς δώσω τιμαῖς καὶ δόξαις: μὰ ἀνίσως δὲν θέλετε νὰ καταπεισθῆτε, θέλω σᾶς δώσῃ τόσας τιμωρίαις καὶ βάσανα ὥστε ὅπου νὰ προσκυνήσετε τοὺς μεγάλους θεοὺς καὶ στανικῶς σας, | ἢ νὰ ἀπολεσθῆτε κακὴν κακῶς». Τοῦτοι οἱ λόγοι ἦσαν τοῦ Δεκίου πρὸς τοὺς Ἅγίους Δέκα μάρτυρας, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ Ἅγιοι Μάρτυρες, ὡς ἐνὸς στόματος, μὲ ἰλαρότητα τοῦ προσώπου καὶ ἀνδρείαν τῆς ψυχῆς, ἀποκρίνονται. «ὦ Δέκιε, ἂν ἴσως ἤθελε λείπει ἢ πλάνη τῆς ἀθεΐας ὅπου σκοτεινιάζει τὰ μάτια τοῦ νοῦς σου, δὲν ἤθελες

βλασφημῆσει τοιαῦτα βλάσφημα λόγια, μὰ ἐπειδὴ ἐσκοτίστης τὸν νοῦν, καὶ σκοτεινὰ λόγια λέγεις· καὶ βέβαια, ἐσεῖς οἱ Ἕλληνες ὁμοιάζετε ἐκείνους ὅπου περιπατοῦσι εἰς μίαν στράταν σκοτεινῆν, οἱ ὅποιοι τὰ πράγματα τὰ ἀληθινὰ καὶ παρόντα δὲν ξανοίγουσι καὶ τὰ πράγματα τὰ ψευδῆ καὶ μὴ ὄντα φαντάζονται. Τέτοιας λογῆς καὶ σεῖς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἀρηθῆκατε καὶ τοὺς ψευδεῖς θεοὺς προσκυνήσατε, καὶ ἔχετε τόσην τύφλωσιν, ὥστε ὅπου παίρνετε σκεπάρον καὶ ποιῶνι εἰς τὸ χέρι καὶ εἰς τὸ δάσος πηγαίνοντας διαλέγετε τὸ δένδρον ἐκεῖνο ὅπου σὰς ἀρομύζει νὰ κάμειτε ἓνα εἶδωλον τοῦ Διὸς ἢ τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ τότες κόβγοντας τὸ δένδρον ἐκεῖνο | τὸ ἐμισοεκάψατε εἰς φούρονους καὶ ἐψήσατε ἄρτους, τὸ ἄλλο ἐμισὸ κάνοντας κάρβουνα ἐψήσατε κρέας ἐφάγατε καὶ ἐχορτάσατε, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ δένδρου κάνοντας εἶδωλον καὶ βάνοντας εἰς ὑψηλὴν κολώνα ἐγονατίσατε καὶ εἶπετε· «ἐξελοῦ ἡμᾶς, ὅτι σὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν». Ὡ πλάνη μεγάλη! Τίνος λέγετε, Ἕλληνες, νὰ σὰς ἀπελευθερώσῃ τὴν ψυχὴν σας; ἐκεῖνου τοῦ ξύλου τοῦ κωφοῦ καὶ ἀναισθήτου καὶ ἀγροίκου, ὅπου ἐσεῖς τὸ ἐπελεκήσατε, ἐκεῖνου λέγετε νὰ σὰς λυτρώσῃ τὴν ψυχὴν σας; ἐκεῖνο λέγετε πῶς εἶναι Θεός; τὸ ὅποιον ἐχειροτονήσατε μόνον τὴν ψευδῆ ὀνομασίαν ὅπου τοῦ ἐδώκατε, δίχως τὴν ὅποιαν ἀπομένει ἀνερέργητον, νᾶναι κωφὸν καὶ ἀναισθητόν, καθὼς καὶ πρωτύτερα ἦτον. Ἐσεῖς λοιπὸν πλανᾶσθε, ἀλλὰ ἡμεῖς προσκυνοῦμεν τὸν Σωτῆρα Χριστόν, τὸν Θεὸν ἀληθινόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος διὰ νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν πλάνην ταύτην τῆς εἰδωλολατρείας ἦλθε καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος, ὅπως θεωροῦντες ἡμεῖς τὴν ἀνθρωπότητά του καὶ τὰ θαύματα ὅπου ἔκαμε, νὰ φεύγωμεν πᾶσα λογῆς ἄλλον κτίσμα, νὰ προσκυνοῦμεν μόνον τὸν Χριστόν, καθ' ὃ ἄνθρωπον, καὶ διὰ | μέσου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αὐτὴν τὴν θεότητα νὰ προσκυνοῦμεν, εἰς τὸν ὅποιον ἔχομεν τόσην ἀγάπην, ὅπου ὄχι μόνον μετ' αὐτὰ τὰ μερικὰ πράγματα ὅπου μᾶς τάσσεις, δὲν θέλομεν τὸν ἀρηθῆναι, μὰ ἀπίνης καὶ νὰ μᾶς ἔτασσεσ ὅλον τὸν κόσμον· διατὶ «τὶ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν ὅλον τὸν κόσμον κερδησῇ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;»¹⁰ Παῦσε καὶ εἰς τοῦτο, ὦ τύραννε, νὰ λέγῃς πῶς θέλεις νὰ μᾶς τιμωρήσῃς, διατὶ σοῦ τάσομεν πῶς τιμωρώντας μας; διὰ τὸν Χριστόν, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, δὲν θέλεις ἡμπορέσῃ νὰ μᾶς κάμῃς μεγαλύτερον καλόν. Καὶ τὰ κολαστήρια ὡς ρόδα τὰ λογιάζομεν καὶ τοὺς δημίους ὡς εὐεργέτας καὶ τοὺς θανάτους ὡς στέφανα, τοὺς ὅποιους θανάτους δὲν θέλεις ἡμπορέσῃ νὰ μᾶς δώσῃς τόσους, ὅσους ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ πάρωμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Παῦσε λοιπὸν ἀπειλῶν μας ἢ ἀν-

544

545

¹⁰) Βλ. ἄνωτ.

ταπειλωσόμεθά σοι· μὴ μᾶς φοβερίζεις ἢ σὲ θέλομεν φοβερίζωμεν. Βάλε εἰς τὸν νοῦν σου πῶς ἔχεις τὰ κάμηξ με Δέκα Μάρτυρας, με Δέκα ἄνδρας Κρητικούς, με Δέκα ετοιμασμένους τὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ».

546 7. Ὡσὼν ἐγροί | κησεν ὁ τύραννος τέτοιας λογιῆς στερεοὺς λόγους, ἀποφασίζει τὰ κόψουσι τὰς τιμίας κεφαλὰς τῶν Δέκα Μαρτύρων. Τὴν ὁποῖαν ἀπόφασιν μαθαίνοντάς τὴν οἱ Ἅγιοι Δέκα Μάρτυρες καὶ θεωρῶντας τοὺς στρατιώτας πῶς ἤλθασιν τὰ τοὺς ἐβγάλουσιν καὶ τὰ τοὺς κόψουσι τὰς κεφαλὰς των, στοχάζοντες πῶς ἤλθεν ἡ ὥρα τὰ τελειώσουν τὸ μαρτύριον, τὰ ἀλλάξουσιν τὸν κόσμον, τὰ ἐνοουθοῦσι μετὰ τὸν ἡγαπημένον τοὺς Χριστὸν ἕνα τὸν ἄλλον ἐπαρκίνα, ἕνα τὸν ἄλλον του ἀκόνιζε, ἐδυναίμωνε καὶ ἐπαρσάροει· καὶ ὅλοι ἐλέγασι· «Ἴωμεν ἀδελφοί, Ἴωμεν, ἄς πᾶμεν, ἄς ὑπᾶμεν τὰ χύσωμεν τὸ αἷμα τὸ ἰδικόν μας διὰ τὸ αἷμα ἐκεῖνο τὸ θεϊκόν, ὅπου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον ἔχρυσεν». Τοιαῦτα λέγοντες ἀλλήλοις τὰ χέρια ἐπιάνασιν καὶ, σχῆμα χοροῦ τελειώνοντες, ἔψαλλον χαρούμενοι, φαιδρῶ τῷ προσώπῳ καὶ ἰλαρῶ φωνῇ· «Ὅροι καὶ βουνοί, πεδία καὶ φάραγγες σταλάξατε γλυκασμόν, διατὶ σήμερον δέκα ἄνδρες Κρηταὶ ἠνώθημεν μετὰ τὸ αἷμά μας τὰ μαρτυρήσωμεν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ».

547 8. Φθάνοντες εἰς τὸν διατεταγμένον τόπον, ἔξωθεν ἀπὸ τὴν χώρα, εἰς κάποιον τόπον ὀνομαζόμενον Ἀλώνιον, εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκετο πέτρα ἠτοιμασμένη τὰ κοποῦσιν αἱ κεφαλὰι τῶν Ἁγίων, κυκλοφορικῶς περιτριγυρίζοντάς τὴν ἐγονάτισαν καὶ οἱ Δέκα, τὰ χέρια καὶ ὄμματα πρὸς τὸν οὐρανόν, τοιαῦτα ἐπροσηύχοντο. «Πάτερ Ἅγιε ποιητὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς, Υἱὲ καὶ Λόγε τοῦ Θεοῦ καὶ Ἀνθρωπὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· εὐχαριστοῦμέν σοι πῶς μᾶς ἠξίωσες τὰ ἐνωθοῦμεν Δέκα Ἄνδρες, τὰ μαρτυρήσωμεν διὰ τὴν ἀγάπην σου, εὐχαριστοῦμεν σοι πῶς μᾶς ἠξίωσας καὶ τὰ κορυφία ἐτοῦτα τὰ ἰδικὰ μας τὰ ἐστολίσαμεν μετὰ πληγὰς, μετὰ δαρμοῦς καὶ αἵματα διὰ τὴν ἀγάπην σου. Εὐχαριστοῦμέν σοι πῶς μᾶς ἠξίωσας τὰς κεφαλὰς καὶ ὁ δῆμιος κατεβάσει τὴν σπάθην τὰ κόψη τὰς κεφαλὰς μας, διὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἰδικήν σου. Ἄν ἡμεῖς Ἰησοῦ Χριστὲ ἐθέλαμεν εὐρεθῆ εἰς τὴν ὥραν ὅπου (σὲ) ἐκρεμοῦσαν ἐπάνω εἰς τὸν Σταυρόν, εἰς τὸν τόπον τοῦ Γολγοθᾶ, κύκλον | ἐθέλαμεν κάμει εἰς τὸν Γολγοθᾶν ἐκεῖνον καὶ κάθε ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς τὰ προτείνη τὴν κεφαλὴν του, καὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς Σου τὰ κόβονται, ὥστε μετὰ δέκα κεφαλὰς, καὶ μετὰ δέκα τρεξίματα αἱμάτων, τὰ στολισθῆ ὁ τόπος ἐκεῖνος. Μὰ ἐπειδὴ ἐκεῖ δὲν ἐτύχαμεν, παρακαλοῦμέν σε, ἡ πέτρα ἐτούτη ὡς ἀναλογῆ τὸν τόπον τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ τὸ αἷμα τοῦτο ὅπου

548

θέλει χυθῆ ἑδῶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης, ἃς καθαρῶς κάθε πλάνη διαβολικῆν, καὶ τὸ ὄνομά σου τὸ Ἅγιον ἑδῶ νὰ δοξασθῆ καὶ ἡ κεφαλαῖς τούταις αἱ δέκα νὰ στέκουσι ἐμπροσθὰ εἰς τὸ Βῆμά σου, νὰ ἔχουσι δύναμιν ἰσότητα καὶ θάρρος, ὥστε ὅπου ὅπου ὦρα θέλουσι σὲ παρακαλέσῃ οἱ Κρητικοί, δι' ἀγάπην ἰδικήν μας, καὶ ἀπευχόμενοι, ἃς ἔχουσι τὸ ζητούμενον.

9. Τοιαῦτα λόγια λέγοντες προσευχόμενοι, ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους, κάθε ἓνας ἐπροσέεινε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν πέτραν ἐκείνην ἐπάνω, καὶ ὁ δῆμιος ἔκοβγε, ὥστε ἐκοπήκασι καὶ τῶν Δέκα καὶ ἡ πέτρα ἐκείνη | ἐστολισθῆκε κύκλῳ μὲ δέκα κεφαλὰς καὶ μὲ δέκα τρεξίματα αἱμάτων. 549
 Ὡ πέτρα πλέα στολισμένη παρὰ τὸ πλάτος τοῦ οὐρανοῦ, διατὶ ἐκεῖνος μὲ ἐπιτὰ πλανήτας ἐστολισθῆκε, μὰ ἐσὺ μὲ δέκα στερεὰς κεφαλὰς! Πέτρα πλέα χαριτωμένη παρὰ τὴν πέτραν τοῦ Ζαχαρίου¹⁷, διατὶ ἐκείνη ἦτον στολισμένη μὲ ἐφτὰ ὀφθαλμοὺς, μὰ ἐσὺ μὲ δέκα κεφαλὰς. Πέτρα πλέα τίμια παρὰ τὴν πέτραν τοῦ Μωϋσῆ¹⁸, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν γραμμῆται αἱ Δέκα Ἐντολαί, διατὶ ἐκεῖ ἐνομοθετήτων θυσία ἀλόγων ζώων μὰ εἰς ἐσένα ἐτελειώθηκε θυσία λογικῶν προβάτων. Μὲ ταῦτα τὰ στολισματα ἔστωντας νὰ στολισθῆ ἡ Κρήτη, περιχαρῶς ἐσορτάζει τοῦ Κυρίου τὴν Γέννησιν. Ὅμοιον τρόπον, ὡς καθὼς μία δούλη, θέλωντας νὰ δείξῃ χαρὰν εἰς τὸν γάμον τοῦ βασιλέως, ἐβγαίνει εἰς τὸ πεδῖον καὶ μαζεύοντας ἄνθη, πλέκοντας στέφανον, καὶ στολίζοντας τὴν κεφαλήν της, | χαίρειται τὴν βασιλικὴν χαρὰν, τέτοιας λογῆς καὶ ἡ Κρήτη, 550
 διὰ νὰ δείξῃ τὴν χαρὰν της τοῦ Βασιλέως Χριστοῦ, ὅπου γεννᾶται, ἐβγαίνει ὄξω εἰς τὸ πεδῖον, ἄνθη γυρεύοντας νὰ στεφανωθῆ, εὔρε τα Δέκα ταῦτα ἄνθη, τοὺς Δέκα Μάρτυρας, καὶ αὐτοὺς παίρνοντας τους εἰς τοῦ λόγου της, στεφανώνεται καὶ εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἐσορτάζει, διὰ τοῦτο ὅλος ὁ κόσμος ἐθροαίνεται καὶ βοᾷ: «Κρήτη προεσορτάζει σήμερον Χριστοῦ τὰ Γενέθλια διὰ τῶν Ἀθλοφόρων». Τοὺς ὁποίους καὶ ἡμεῖς χρεωφειλιτικῶς δοξάζομεν, ὅπως νὰ ἐπιτύχωμεν δι' αὐτῶν τὴν οὐρανῶν Βασιλείαν. Ἐς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ Κράτος, σὸν Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν. |

¹⁷⁾ Ζαχ. δ' 10.

¹⁸⁾ Ἐξόδ. λβ' 18, λδ' 1 κ.εξ.

B'.

ΛΟΓΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΠΑΛΛΑΔΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ
ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΕΚΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΜΑΡ-
ΤΥΡΗΣΑΝΤΩΝ.

1. Ἐνθυμοῦμαι ἐν χάριτι Πνεύματος Ἁγίου ἐκείνην τὴν ὁμό-
ροιαν ὅπου εἶχασιν οἱ πιστοὶ τοῦ Θεοῦ δοῦλοι, οἱ δεκάριθμοι ἐν Κρή-
τη Μάρτυρες, καὶ θαυμάζομαι τὰ θέλουσι τὰ ὁμογνωμονοῦσιν εἰς τοὺς
θανάτους διὰ τὴν εἰς Χριστὸν ἀγάπην. Καὶ ἔστικον ἀγαμέσσον τοὺς καὶ
ἔλεγον· «Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερονόν, ἀλλ' ἢ τὸ
κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ αὐτό»¹⁰. «Ἀδελφοί, ἔλε-
γον, εἰς μίαν γνώμην τὰ εἴμεσθεν, εἰς μίαν ἀδελφότητα καὶ εἰς μίαν
ἀγάπην. Ἄς σταθοῦμεν ὡς λίθοι ἀδάμαντες. Καὶ ὡς ἀδιάσειστοι στύ-
λοι εἰς τὰ κτυπήματα τὰ θανατερά, ὅπου οἱ ἀγνώριστοι τοῦ Θεοῦ εἰ-
δωλολάτραι ἔχουν τὰ μάς κάμουν. Ἄλλα καὶ ἄς καθήσωμεν πρῶτον
τὰ συμβουλευθῶμεν διὰ ποῖον ἔχομεν τὰ ἀποθάνωμεν. Οἱ πολλοὶ εἰς
τὸν κόσμον διαλέγουν τὰ ὑπάγουν εἰς τοὺς πολέμους τὰ ἀποθάνουσι διὰ
τὴν ἀγάπην τοῦ βασιλέως τοῦς. Καὶ ἡμεῖς διὰ τὸν βασιλέα μας . . .

2. Ὄθεν ὥσάν ἕκαμαν ταύτην τὴν ἀρίστην βουλὴν, ἀνέβησαν καὶ
οἱ δέκα μὲ μίαν ψυχὴν ὄλοι καὶ μὲ μίαν ἀγάπην καὶ ὁμόροιαν (διατὶ
διαλημὸς ἐγίγνετο τὰ μὴ ἀκούεται τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ), ἐπάνω εἰς τὸ
φοβερόν κριτήριον τοῦ ἡγεμόνος, ὥρα ὅπου ἐν δόξῃ ἐκαθέζετο ὁ ἡγε-
μὸν μὲ συνάθροισμα μεγιστάνων καὶ πολλῶν ἀρχόντων. Καὶ μὲ πολὺν
θάρος ἐσιτάθησαν καὶ οἱ δέκα εἰς τὸ μέσον τοῦ Συνεδρίου. Βλέποντάς
τοὺς ὁ τύραννος πῶς ἐσιτάθησαν χωρὶς φόβον καὶ μὲ πολλὴν τόλμην,
τοὺς λέγει· «τίνας εἶσθε ἐσεῖς καὶ ποῖοι εἶσθε, καὶ ἤλθετε μὲ τόσην
ἀναίδειαν ἐμπροσθέν μου;» Ἀπεκρίθη ὁ Θεόδουλος ὡς γεροντιώτερος.
«Ξένοι εἴμεσθεν ἀνθέντα». Λέγει τοὺς· «καὶ πῶς εἶσθε ξένοι ὅπου
εἶσθε ἀπὸ τὸν τόπον τοῦτον; Νὰ οἱ ἄρχοντες ὅπου σὰς ἠξεύρουσιν·
Ἄρχοντες τοὺς ἠξεύρετε τούτους τοὺς ἀνθρώπους;» Ἀπεκρίθησαν οἱ
ἄρχοντες· «τοὺς ἠξεύρομεν ὑψηλότατε ἀνθέντα, ἐδικοί μας εἶναι». Λέ-
γουν, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος καὶ οἱ δέκα· «Ἀνθέντα τὰ σώματα ταῦτα
εἶναι ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τοῦτο τὸ χῶμα ὅπου τὸ ὀρίζει ἡ μεγαλοπρέπειά
σου, καὶ ὁ τῆς Ρώμης βασιλεὺς Δέκιος. Ἀμμή αἱ ψυχαὶ δὲν εἶναι ἀπ'
ἐδῶ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν Βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ

¹⁰) Ψαλμὸς ιλβ' 1.

ἐπουρανίου Βασιλέως. Ἐκείνου εἵμεσθεν ὑπογεγραμμένοι δοῦλοι, ἐκείνον σεβόμεθα καὶ προσκυνοῦμεν καὶ λατρεύομεν». Ἐνθὺς ἐθύμωσεν ὁ τύραννος· «καλά, κατὰ τὰ λόγια σας νὰ πάθετε. Ἐσεῖς εἴπατε πῶς τὰ σώματα ὀρίζω ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τὸ χῶμα τοῦτο· τὰ σώματα νὰ ἰδοῦσι εἰ θέλουν πάθει. Ἄκουσον ἐσύ, ὦ δεσμοφύλαξ, τὸ ὀγληγορώτερον ἐκβαλέ τους τούτους καὶ τοὺς δέκα καὶ δέσε τους· καὶ φυλάκωσέ τους». Ἐκαμιν ὁ δεσμοφύλαξ κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐρυλάκωσε τοὺς Μάρτυρας. Ἀπὸ ταύτην τὴν ὥρην ἀρχίσισαν οἱ τοῦ Θεοῦ ἐκλεκτοὶ δοῦλοι νὰ χαίρουνται, ὅλον συλλογιζόμενοι πῶς ὀγλήγορα ἀνεβαίνοσιν νὰ ἰδοῦσι τοῦ γλυκνιάτου Ἰησοῦ τὸ κάλλος. Ἐσπευδον δὲ νὰ στολιζονται μὲ προσευχάς, καὶ αὐτὸ μὲ τέχνην, νὰ ἐσιμίζουν μὲ τὸν Θεόν, ὅτι προσευχή ἐστὶν ἔνωσις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καὶ διὰ τὸ νὰ λέγουσιν· «εἰ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν»²⁰, ἀλλὰ καὶ δὲν τοὺς ἀρῆγεν ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ δύναμις μοναχούς, διατί καὶ εἰς τὰ μαρτύρια ἐὰν δὲν ἤθελεν εὐρίσκεσθαι ἐκεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις, δὲν ἦσαν δυνατοὶ οἱ ἀνθρώποι μοναχοὶ νὰ ὑπομένουσι· καὶ τάχα δὲν τὸ ἐδηλοποίησεν ὁ μέγας Θεὸς εἰς τὸν ἴδιον Χριστὸν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος ὅταν ἐπροσηύχετο, ὅπου λέγει ὁ Ἐθαγγελιστῆς Ἀνκᾶς· «ὄφθῃ δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν»²¹. Ἡ καὶ εἰς τὸν προφήτην δὲν προέλεγε· «μετ' αὐτοῦ εἰμὶ ἐν θλίψει· ἐξελοῦμαι αὐτὸν καὶ δοξάσω αὐτόν»²². Ἐκτὸ λοιπὸν εἰς τὴν φυλακὴν ἐράνη ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ τοὺς ἔδειξε τὰ σιέφανα ὅπου ἔχει διὰ τοὺς στεφανώση. Εἰπέ των καὶ αὐτό, ὅτι ἀφ' οὗ θέλει τοὺς ἐκβίλουν ἀπὸ τὴν φυλακὴν θέλει σιεῖλη τους ἀγγέλους νὰ τοὺς συντροφεύουν.

3. Ἄς συλλογισθῇ ὁ καθ' ἕνας πόσῃ καρδίαν καὶ πόσον θίγρος ἔλαβον οἱ χαριτωμένοι θεράποντες τοῦ Θεοῦ νὰ τρέχουσι εἰς τὸν θάνατον. Δὲν ἐχρειάσθησαν πλέον ἄλλα σιδηρὰ ἱμάτια νὰ ἐνδυθοῦσι, μήτε ὄπλα εἰς τὰς χεῖράς τους νὰ βαστοῦσι, παρὰ τὰ ἰσχυρὰ λόγια τοῦ ἡγαπημένου Χριστοῦ. Τῆς ὥρας ἐκείνης ἠρονήθησαν καὶ τὴν ὀλίγην βρωῶσιν ὅπου οἱ ζῶντες ἀνθρώποι ἐχρειάζοντο, ὅτι ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὅπου εἶδον ἐχοριάσθησαν. Ἐβλεπον μόνον τὴν νύκτα νὰ περάτη καὶ νὰ φθάσῃ ἡμέρα νὰ τελειώσουν τὴν πραγματείαν τους οἱ ἔμψροτες πραγματευταί. Καὶ οὕτω ὡς ἐξημέρωσεν προστάξας ὁ ἡγεμὼν τοὺς ἐκβαλαν ἀπὸ τὴν φυλακὴν, ἔλαβον δὲ καὶ σχοιρία νὰ τοὺς δένουν. Οἱ

²⁰) Ρωμ. η' 31.

²¹) Λουκ. κβ' 43.

²²) Ψαλμ. γ' (90) 15.

δὲ ἅγιοι στρεφόμενοι πρὸς αὐτοὺς καὶ ὡς μνητηρίζοντες ἔλεγον· «αἱ ἄνθρωποι τί εἶναι καὶ αὐτὰ τὰ δεσμίματα ; Ἡμεῖς ἐπεθυμοῦμεν, ἔξυπνοι ὄντες ὄλην τὴν νύκτα, πότε γὰρ ξημερώσῃ γὰρ τρέξωμεν μοναχοί μας εἰς τὸν αὐθέντην σας γὰρ ζητήσωμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου, καὶ σεῖς μᾶς δένετε διὰ τὰ μὴ φύγωμεν ; Ἄνθρωποι ἀφῆτε τὰ δεσμίματα καὶ μόνον ἀκολουθήσατε μας». Τρέχουν τοῖνυν μὲ πᾶσαν σπουδὴν καὶ πόθον καὶ πρῶτα ἀρχίνισαν αὐτοὶ μὲ πολλὴν τόλμην· «ἤξεύρεις διατι ἤλθομεν ἐδῶ ἐμπροσθέν σου; διὰ τὰ σοῦ ζητήσωμεν τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου. Μὴν ἀρχίνισῃς πάλιν γὰρ μᾶς λέγῃς τῆς ματαίας ζωῆς, διατι μόνον περιῶ ἡ ὥρα καὶ ἀπομένεις εἰς τὸν κόπον. Ὅσα καὶ ἂν λογιάζῃς καὶ λέγῃς τοῦ ἀνέμου λόγια εἶναι μόνον εἰπέ τὸ τέλος γὰρ ἔβγῃς ἀπὸ τὴν ἔγιοιαν». Ὡς εἶδε τὸ ἀμετάθετον τῆς γνώμης τῆς σταθεροῦς καὶ ἁγιοπλάστου, ἔκαμε τὴν σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον ἀπόφασιν τῶν κολαστηρίων καὶ τοῦ θανάτου, καὶ κρατεῖ τὸν ἀρχικολαστὴν καὶ μετὰ θυμοῦ καὶ μῆνιδος πολλῆς τοῦ λέγει· «λάβε τούτους τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους καὶ δέσε τους ὀπισθεν τῶν ἀλόγων καὶ εἰς καθ' ἓνα ἔχε δύο δημίους μὲ ιεῖρα τῶν βοῶν γὰρ τοὺς δέρονουν ἀπαραμυθῆτως. Ἄς θέλημα καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, ὁποῦ ἔχουν γὰρ ἀκολουθοῦν, πύσματα καὶ περιελάσματα καὶ κτηπήματα καὶ ἄλλα διάφορα ἐβρίσματα γὰρ τοὺς κάμνουσι, μόνον ὅσον γὰρ μὴ τοὺς θανατώσουσι. Βάλε καὶ ἓνα διαλαλητὴν ἐμπροσθεν καὶ ἄλλον ὀπισθεν γὰρ κηρύττουσιν. Ὅπριοι εἶναι ἀπειθῆς εἰς τὸν βασιλέα καὶ ὄπριος ἀναφέρει τοῦ Ναζωραίου Χριστοῦ τὸ ὄνομα καὶ γὰρ πιστεῖη εἰς αὐτόν, αὐτὰ τὰ ὅμοια καὶ χεῖροια γὰρ πάσῃ. Ἀτὰ κάμε εἰς πολλαῖς ἡμέραις· ἔπειτα γὰρ μοῦ δώκης λόγον».

4. Ἐκραξε καὶ ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ Ἀγγέλους τοὺς ἑπηρέτας τῆς ζωῆς καὶ δροσιότητας τῆς ψυχῆς· «σύρατε Ἄγγελοί μου φαιδροί, λαμπάδες τοῦ κάλλους τοῦ προσώπου μου. Ἀξιάσαστοι λειτουργοὶ τῆς τρισακτίου θεότητος, πιστοὶ τελεσιουργοὶ τῶν θείημάτων μου· συνοδοῦσατε τοὺς δούλους μου τοὺς καλοὺς, τοὺς ὄλη ψυχῇ φιλῶντας τὴν ἀγάπην μου, τοὺς Μάρτυρας τῆς ἀληθείας τοὺς βασανιζομένους, αὐτοὺς ὁποῦ τὸν κόσμον ἐμίσησαν, τὰς σάρκας τους κατεφρόνησαν, ἀπὸ τὸν πολὺν ἔρωτα ὁποῦ ἔβαλαν εἰς τὴν ψυχὴν τους, γὰρ σᾶς συντροφεύουσιν ἐν οὐρανοῖς. Τοὺς δαίμονας ἰσχυρωτάτως ἐπολέμησαν· συντροφεύσατέ τους. Πολλοὶ σταθῆτε εἰς τὸν καθ' ἓνα καὶ τοῖς πληγαῖς τους σφουγγίζετε. Ἐλαφρύνετε τοὺς πόνοους των. Εὐθὺς ὁποῦ γὰρ παρασταθῆτε σιμά τους, δεῖξετέ τους τὰ πρόσωπά σας, μὲ πολλὴν ἰλαρότητα. Εἰς ὕλαις ταῖς στραταῖς παρηγοῶτε. Ἐκεῖνα δὲ τὰ λιθοβολίσματα ὁποῦ οἱ μωροὶ παῖδες τῶν ἀπίστων θέλουσι κάμνου ἐπάνω εἰς τοὺς πεπιστευκότας τῷ Ἀγίῳ μου Ὄνόματι, κάμετε μὲ τὴν

ἀόρατόν σας δύναμιν νὰ κατακυποῦνται ἐπάνω εἰς τοὺς λιθοβολοῦντας. Ὅμοίως καὶ τὰ πτύσματα νὰ στρέφονται εἰς τὰ προσώπατά τους, μὲ ραβδιά ἕνας τὸν ἄλλον νὰ κυποῦνται καὶ φθάνει ὁ πολὺς πόνος τοῦ ἀλογοσύρματος εἰς τοὺς Μάρτυράς μου».

5. Λόξα τῷ Ὑπεραγίῳ Θεῷ, προτύτερον ἔφθασαν οἱ Ἄγγελοι εἰς τοὺς Ἁγίους Μάρτυρας παρὰ νὰ τοὺς δένουσιν οἱ δῆμιοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ ἄλογα, καὶ ἐδῆς ἐχαρίτωσαν τοὺς Ἁγίους νὰ τοὺς ἴδοῦσι. Καὶ τὰ ὅσα ἐπρόσταξεν ὁ μέγας Ἰησοῦς πανευλαβῶς τὰ ἐτελειούργουν. Καὶ ἦν τὸ θαῦμα ἐξαίσιον διὸ ἔσουραν τὰ ἄγρια ἄλογα τοὺς Ἁγίους καὶ ἐξεσχίζονταν ἢ σάρκαις τους ἐπάνω ἐν ταῖς πέτραις καὶ εἰς τὰ ξύλα. Καὶ τὸ βαρύτερον οἱ δῆμιοι μὲ νεῦρα βοῶν εἰς τὰς αὐτὰς σάρκας τὰς πεπληγωμένας. Οἱ δὲ Ἅγιοι λαβόντες τὴν χάριν ἔβλεπον τὴν φωτεινὴν λαμπρότητα τῶν Ἀγγέλων καὶ συνανύμουν τὸν Θεὸν ὀμοῦ μὲ τοὺς Ἀγγέλους, ἤκουεν δὲ ὁ λαὸς τὸν ὕμνον τῶν Ἁγίων, ἀμὴ τῶν Ἀγγέλων ὄχι. Ὅλην τὴν δόξαν τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων ἔβλεπον οἱ τρισμάκαρες, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἀμυδρῶς πῶς τοὺς ἔβλεπον ὡς ἀσθενεσιάτους μύρμηκας. Τὰ δὲ κολαστήρια ὅπου τοὺς ἐκυποῦσαν τόσον τὰ ἐμέτρον, ὡσὰν νὰ ἐκυποῦσαν εἰς ξένα σώματα. Δὲν ἐβασάνιζαν τὰ ἅγια ἐκεῖνα σώματα τῶν Ἁγίων εἰς μίαν καὶ μόνην ἡμέραν, ἀλλὰ εἰς πολλὰς, ὅλον διὰ τὰ βλέπη ὁ κοινὸς λαὸς καὶ νὰ φοβᾶται νὰ στέκονται εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν τοσοῦτον φόβον, ρίζαις πολλαῖς καὶ μεγάλαις ἐφρυτεύθησαν τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ πίστεως μὲ τὰ τίμια αἵματα τῶν Δέκα αὐτῶν Μαρτύρων καὶ ἀνεβλάστησαν ὕστερον πολλοί. Ἦγουν ὁ φόβος ἐκεῖνος τῶν κολαστηρίων ἐρίζωνεν εἰς ταῖς καρδίαις τῶν ἀπίστων περισσότερον ἀγάπην τοῦ εὐλογημένου Χριστοῦ παρὰ μῖσος καὶ ἐμαρτύρησαν πολλοὶ διὰ τὸν γλυκὴν Ἰησοῦν τὸν Σωτῆρα τοῦ Κόσμου.

6. Ἐπέρασαν ἡμέραι πολλάι. Εἶδεν καὶ ὁ τύραννος πῶς δὲν κατορθώνει τίποτε εἰς τὸ ἀσεβὲς αὐτοῦ θέλημα, ἔκραξε τὸν ἀρχηγὸν τῶν δημίων. Ἐρωτᾷ τον τί ἐπόκαμες μὲ τούτους τοὺς ἀποστάτας. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. Ὑψηλότατε αὐθέντα, τίποτε δὲν ἐκάμαμεν. Ὅλα τους τὰ αἵματα ἐχύσαμεν, ἄλλο τι δὲν ἐφώναξαν παρὰ ἔψαλλον καὶ εἰς ἡμᾶς ἔλεγον· βαρεῖτε τὸ ὀγληγορώτερον νὰ ἀποθάνωμεν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ σταυρωθέντος ὑπὲρ ἡμῶν Χριστοῦ. Τότε ἐπρόσταξε νὰ τοὺς πηγαίνουσιν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, νὰ κόψουν τὰς κεφαλὰς των, καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ κρατοῦντος ἔλαβον αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐσύρναν, διότι δὲν ἐδύνουνταν νὰ σταθοῦν εἰς τὰ ποδάρια. Ἐκεῖ ἦτον τὸ πλέα ἐξαίσιον ὅπου ὡσὰν ἐκεῖνοι ὅπου νὰ εὔρουν θησαυρὸν τινα ἔριον κάμνουσι ποῖος νὰ προαρπάσῃ τὴν πλουσιωτέραν καὶ περισσοτέραν μοῖ-

ραν, τοιουτοτρόπως ὅλοι τους καὶ οἱ δέκα μὲ καθαρὰν φωνήν· ἔλα εἰς ἐμὲ πρῶτον ὅτι εἶμαι γεροντιώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ τουταυτὸ καὶ οἱ ἄλλοι. Ἐκόψασι τὰς ἁγίας ἀδτιῶν κεφαλὰς. Ἐδῶ ἄς σταθῆ ὁ καθ' ἕνας καὶ συλλογιζόμενος ἄς εἰπῆ· εἰς μετάνοιαν ἐν ὅς ἁμαρτωλοῦ γίνεται μεγάλη χαρὰ ἐν ὁδῶν οἷς²³, ἀμμή εἰς τὸ χαριτωμένον τέλος δέκα καθαρῶν καὶ δικαίων ἀνθρώπων καὶ μάλιστα Μαρτύρων ὅποῦ καὶ τόσαις ἡμέραις ἐτυραννήθησαν διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ ἔλαβον καὶ τοιοῦτον καιησχυμμένον θάνατον, ὡσὰν τί χαρὰ, τί ἀγαλλίασις, τί λογιῆς ὕμνοι καὶ εὐχαριστίαι νὰ ἔγιναν ἐκείνη τῇ ἁγία ὥρα.

7. Δὲν εἶναι δυνατὸν μὲ χεῖλη ἔνοχα νὰ περιγράψωμεν, εἰ μὴ μόνον καὶ ἡμεῖς νὰ παρακαλοῦμεν τὸν πανοικτίρομονα Κύριον τοῦ ἀγαθοῦ τέλους τῆς μετανοίας νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὅπως νὰ ἀναβῶμεν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν, ὅτι εἶναι εἷ τόπος καὶ διὰ ἡμᾶς, καὶ συνδοξασθῶμεν μὲ τούτους τοὺς Μακαρίους Μάρτυρας, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν σὺν τῷ Πατρὶ ἀδιοῦ τῷ ἀνάρχῳ καὶ τῷ παραγίῳ Πνεύματι.

²³) Δουκ., ιε' 7.